Nationaal Programma RES Regionale Energie Strategie

De energietransitie en het Klimaatakkoord

01 juni 2022

Programma

19.30 – 19.40 Welkom

19.40 – 20.10 Het Klimaatakkoord: Afspraken in sectoren

- Introductie – Fred Jonker (VNG)
- Gebouwde Omgeving (GO) - Marcel Aanen (VNG)
- Mobiliteit - Thomas Koorn (VNG)
- Industrie (en Bedrijven) - Ruben van Brenk (VNG)
- Landbouw en Landgebruik– Michiel Cappendijk (VNG)

20.10-20.35 Cross-sectorale samenhang: Regionale Energie Strategie (RES) - Rijk van Voskuilen (NP RES)

20.35-20.40 Infrastructuur (Fred Jonker)

20.40 – 20.50 Vragen deelnemers

20.50 – 21.00 Tips en afsluiting

Waarom een inwerkprogramma voor raadsleden?

- Ondersteunen van gemeenteraadsleden bij de invulling van hun rol bij de energietransitie.
- Sterkere rol bij de Regionale Energie Strategieën (RES).
- Betrokkenheid met de energietransitie vergroten.
- Actuele informatie en antwoorden.

Introductie

- Fred Jonker (VNG)

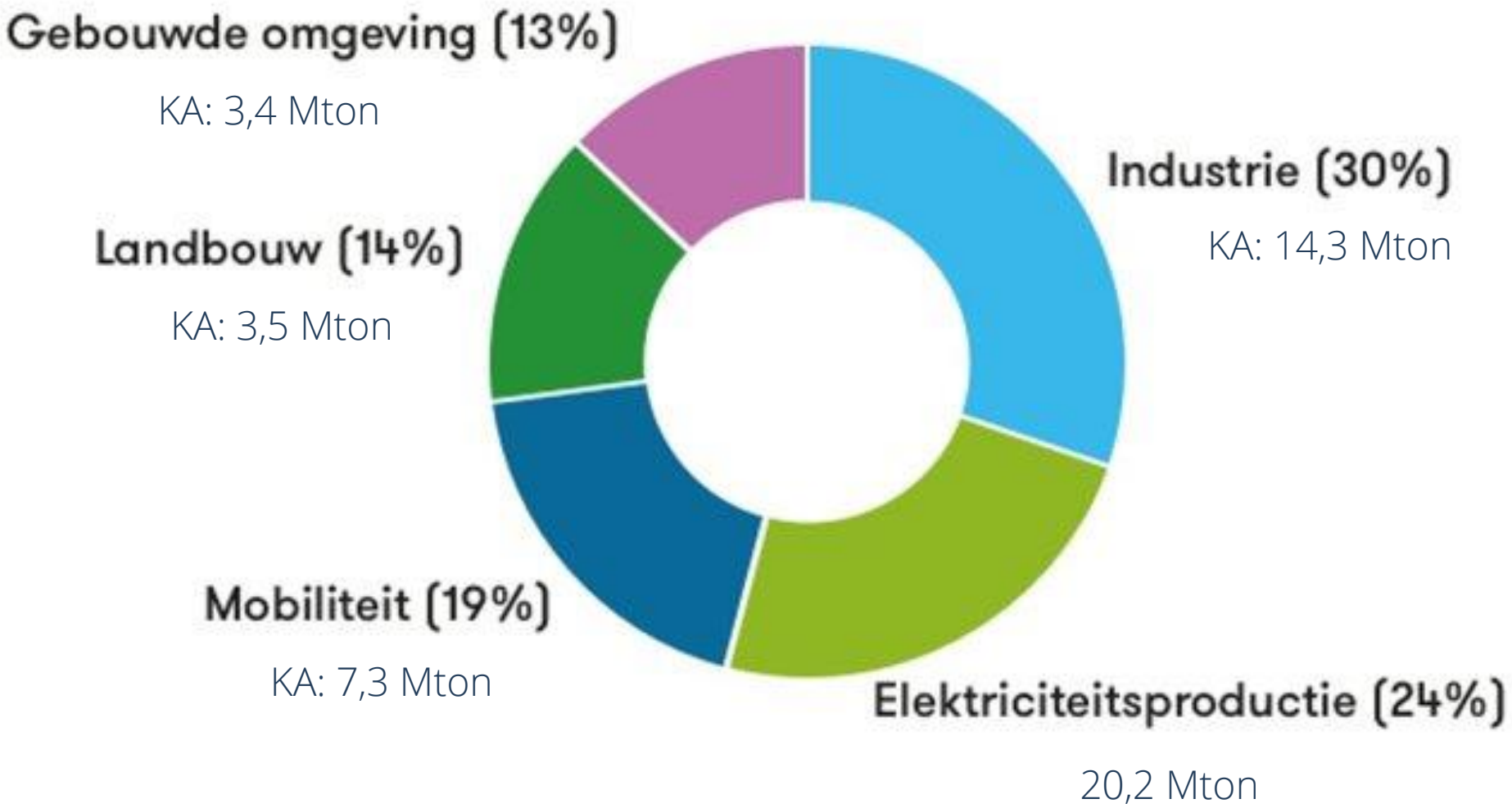
Gebouwde omgeving (13%)
KA: 3,4 Mton
Industrie (30%)
KA: 14,3 Mton
Landbouw (14%)
KA: 3,5 Mton
Mobiliteit (19%)
KA: 7,3 Mton
Elektriciteitsproductie (24%)
20,2 Mton

Uitgaven van de rijksoverheid in 2022

Uitgaven in mld €
Miljoenennota 2022

94,6	Sociale Zekerheid
93	Zorg
44,3	Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
13,4	Justitie en veiligheid
12	Defensie
10,3	Infrastructuur en Waterstaat
5,9	Klimaatuitgaven

bron: Miljoenennota 2022, Tabel 19.2 Uitgavenoverzicht Klimaat. Visualisatie NVDE, september 2021

Randvoorwaarden Klimaatakkoord ALV VNG

- Haalbaar en betaalbaar voor de samenleving (woonlastenneutraliteit)
- Bevoegdheden voor gemeenten
- Vergoeding Uitvoeringslasten

Hoogte uitvoeringslasten

	PROVINCIES	GEMEENTEN	WATERSCHAPPEN
2022	€ 35,5	€ 448,8	€ 23,3
2023	€ 35,4	€ 540,8	€ 22,4
2024	€ 37,5	€ 599,6	€ 22,6
Totaal	€ 108,4	€ 1.589,3	€ 68,3

Bedragen x miljoen

Plannen die al gereed zijn

- Transitievisies warmte (TVW)
  - Welke wijken/buurten aardgasvrij of verduurzamen (isoleren/hybride)
  - Bijna alle TVW's afgerond
  - Tellen op tot meer dan doel van 1,5 mln. woningen

- Regionale Energie Strategieen
  - Tellen op tot meer dan doel van 35 TWh

- Volgende stap: Uitvoering

Gebouwde Omgeving

- Marcel Aanen (VNG)

Hoofdlijnen klimaatakkoord

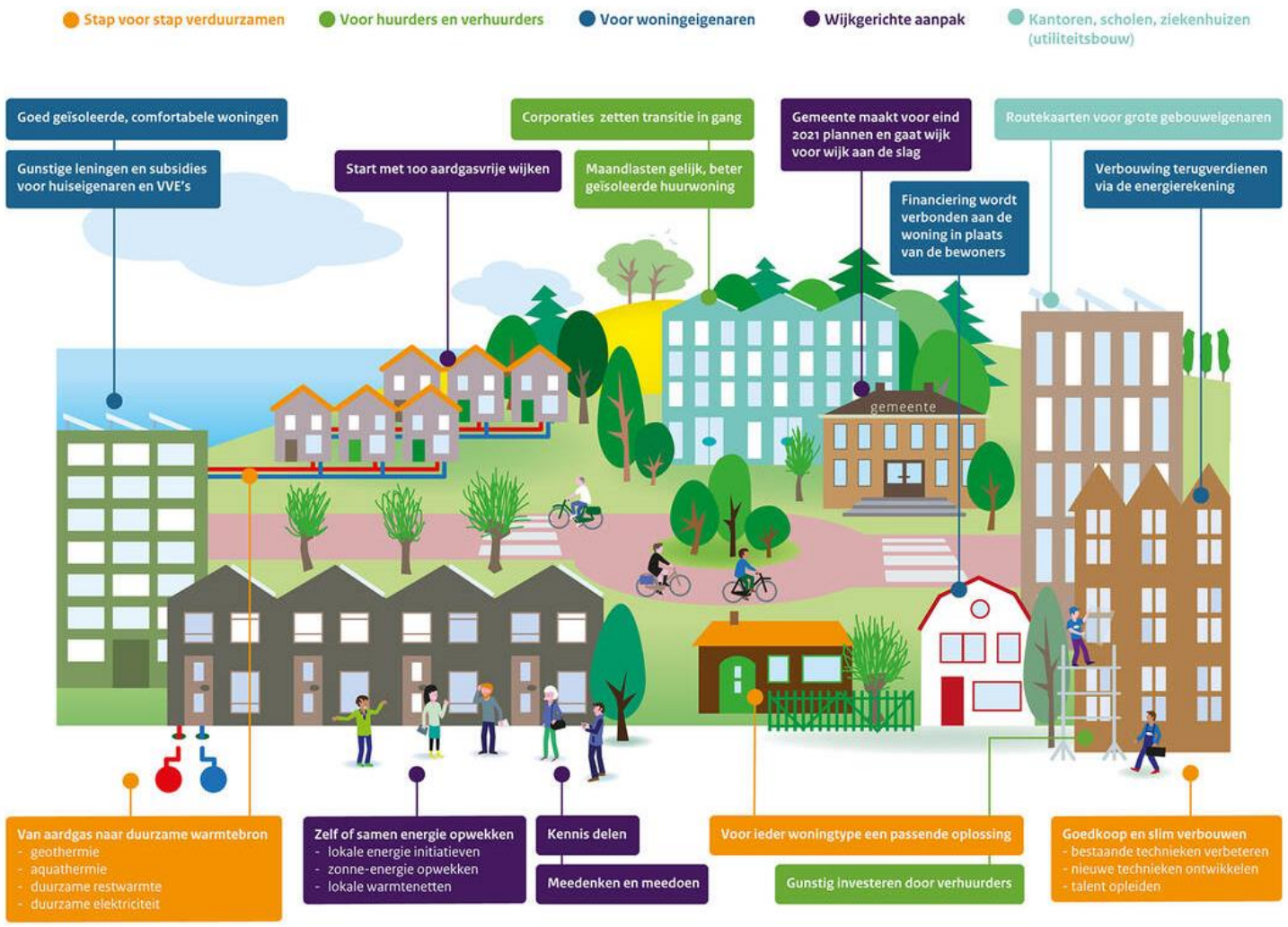

GEBOUWDE OMGEVING

Ontwikkeld

- Transitievisie Warmte (TVW)
- Regionale structuur warmte (RSW)
- Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE)
- Ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed

Nationaal Warmtefonds

PAW Programma Aardgasvrije Wijken

ECW Expertise Centrum Warmte

In ontwikkeling

- Programma Verduurzaming Gebouwde Omgeving
- Verbreding Investeringssubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE)
- Wet Gemeentelijke instrumenten Warmtetransitie (2024)
- Wet collectieve warmte (2024)
- Nationaal Isolatie Programma (NIP)
- Stimulering uitrol hybride warmtepompen
- Ondersteuningsprogramma uitvoering Lokale Warmtetransitie

Aandachtspunten gemeenteraad

- Maak goede afspraken met het college over de uitvoering
- Ga in gesprek met professionele stakeholders
- Ontwikkel een visie op inwonerparticipatie
- Stimuleer integraal werken
- Stem af met andere (maatschappelijke) opgaven
- Maak een goede planning en tracht werkzaamheden te programmeren
- Werk samen met buurgemeenten
- Geef het goede voorbeeld
- Benoem kansen voor onderwijs en de lokale economie

Mobiliteit

- Thomas Koorn (VNG)

De kaders waarbinnen gemeenten werken

Nationaal

Het Klimaatakkoord uit 2019:

- In 2030 49% minder broeikasgassen dan in 1990.
- Mobiliteit: Geen emissies, uitstekende bereikbaarheid en toegankelijkheid voor iedereen.

Het Coalitieakkoord uit 2021:

- In 2030 55% CO2 reductie.

Europees

- Alle 100.000+ gemeenten moeten voor eind 2025 een Sustainable Urban Mobility Plan (SUMP) opstellen.
- Deze gemeenten komen in aanmerking voor EU-subsidies.

Uitwerking mobiliteitsafspraken

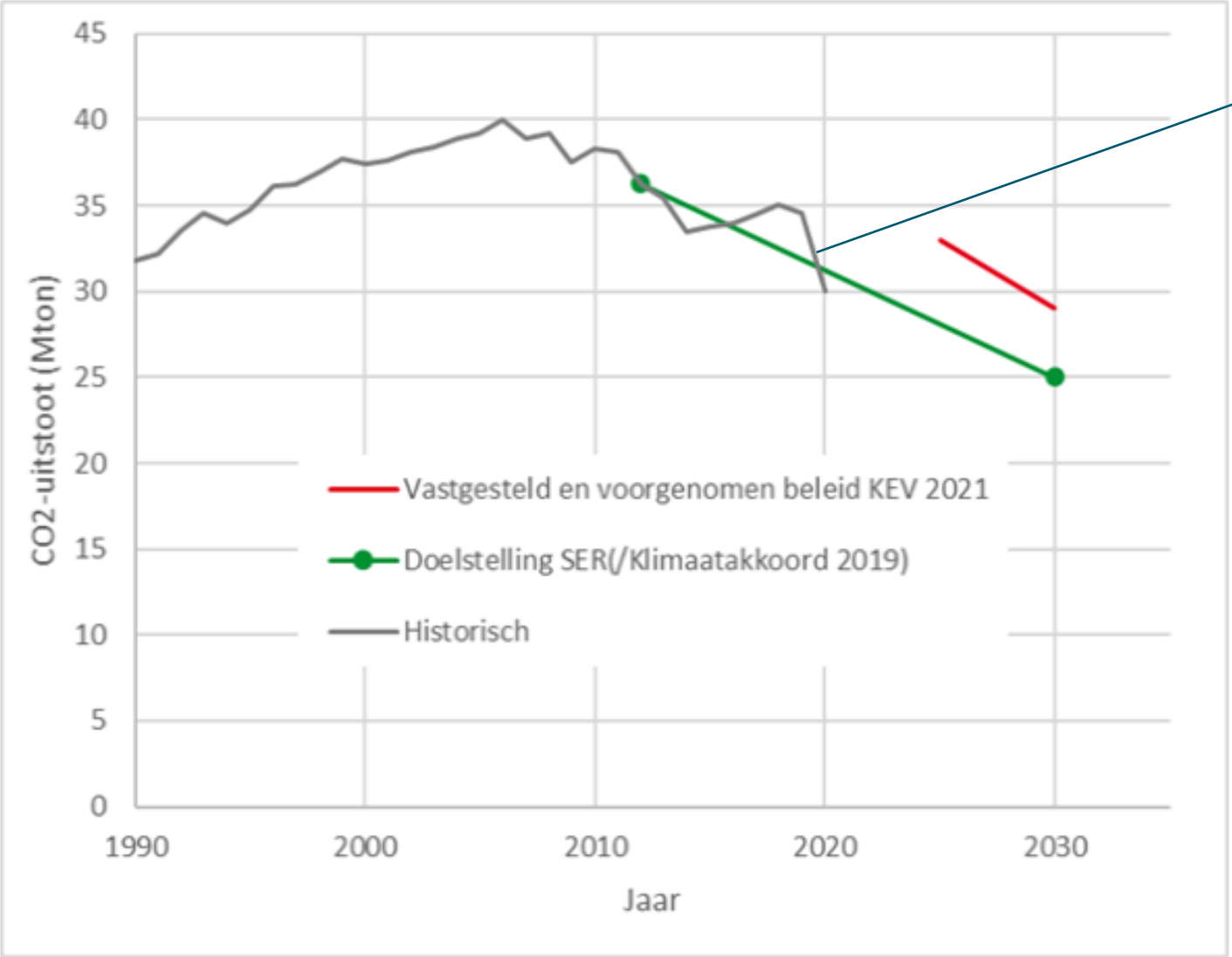

Na een stijging tussen 2014 en 2018 daalt in 2019 en 2020 de uitstoot als gevolg van de coronacrisis

Emissies broeikasgassen mobiele bronnen

Bron: CBS 2021, bewerking door CROW-KpVV

Gemeenten werken aan Trias Mobilica

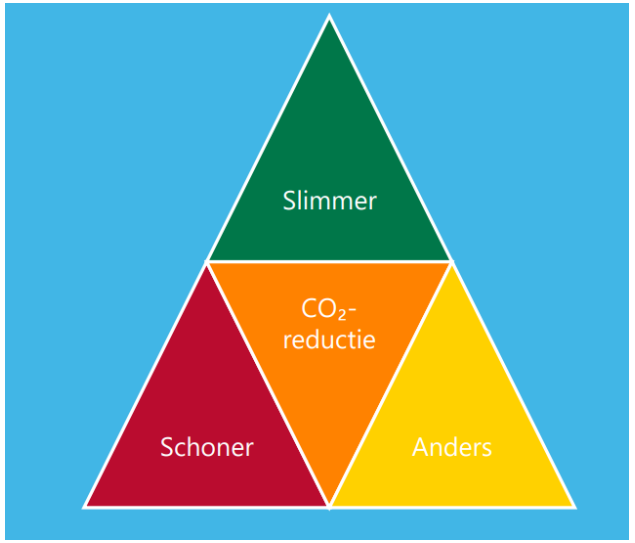

Slimmer

Anders

Schoner

Uitwerking mobiliteitsafspraken

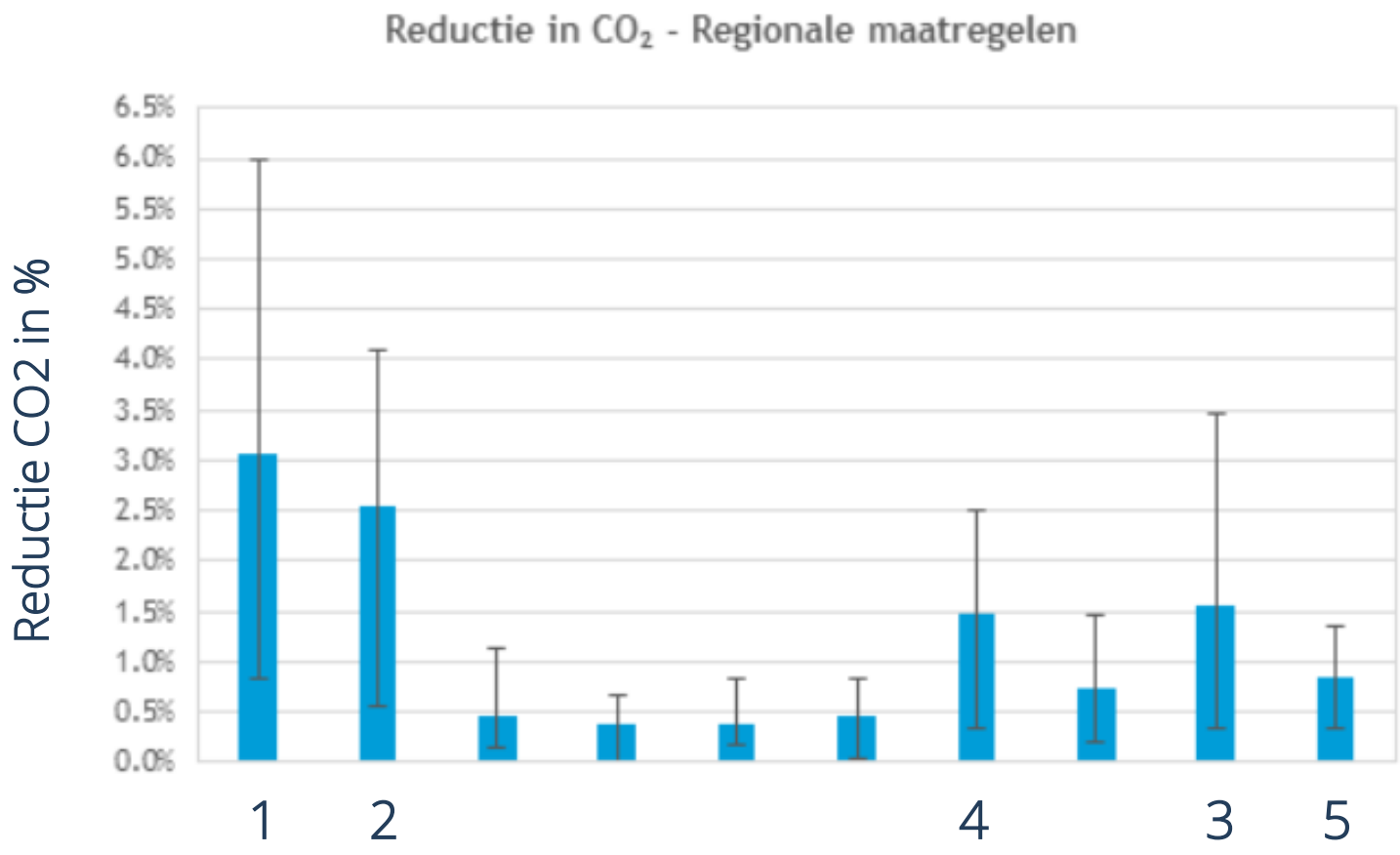

Effectieve maatregelen

1. Zero emissie stadslogistiek
2. Werkgeversaanpak
3. Duurzaam inkopen (+ eigen wagenpark)
4. Parkeernormen
5. Bouwlogistiek
6. Elektrische deelauto's

Verbinding met andere opgaven

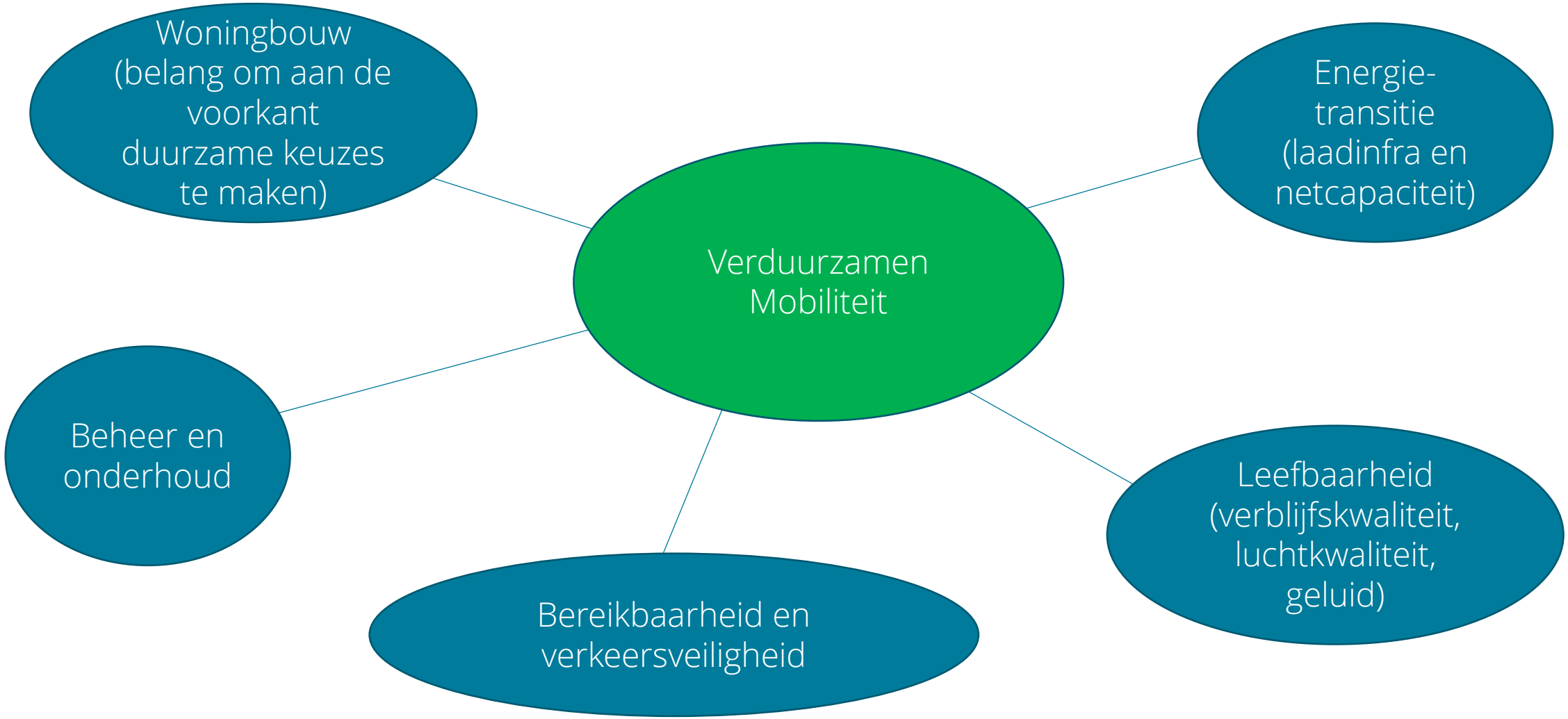

Aandachtspunten gemeenteraad

- Maak gebruik van samenwerking en ondersteuning binnen de regio:
  - RMP-regio's: hulp bij de Regionale Mobiliteitsprogramma's
  - NAL-regio's: hulp bij uitrol van de laadinfrastructuur
  - MIRT-regio's: voor de totstandkoming en financiering van grote mobiliteitsprogramma's

- Stimuleer integraal werken

- Stem af met andere opgaven (o.a. woningbouw, energietransitie)

- Oefen invloed uit (via regio en/of VNG) op de koers van de strategische nationale onderwerpen, zoals Betalen naar Gebruik, Nationale Agenda Laadinfrastructuur, Nationale Mobiliteitsvisie 2050.

Aankondiging: Inwerkprogramma Duurzame Mobiliteit op woensdag 5 oktober

Industrie + Bedrijven

- Ruben van Brenk (VNG)

Eerst wat achtergrondinfo

Nederland heeft grofweg 8.000.000 gebouwen

- 7.000.000 Woningen
- 1.000.000 andere gebouwen.

In deze gebouwen zitten bedrijven, instellingen en industrie

(NB: Grofweg 20% heeft wettelijke verplichtingen)

Eerst wat achtergrondinfo

Aandeel industrie en potentieel

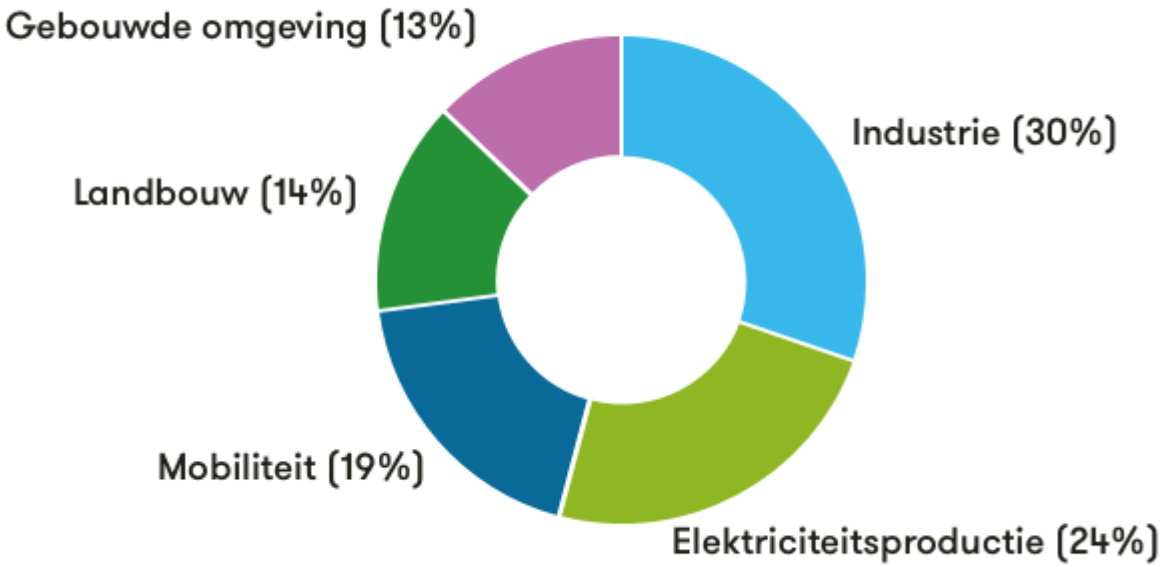

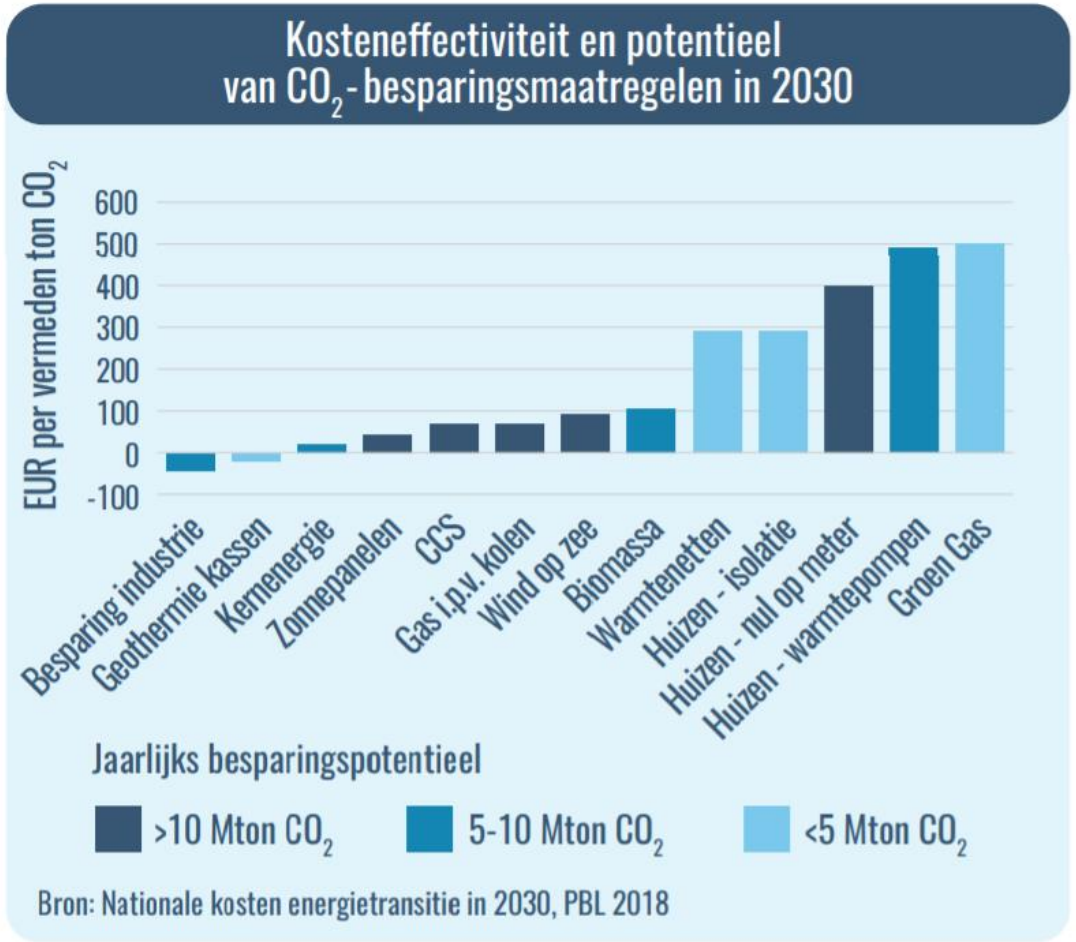

6 industrieclusters

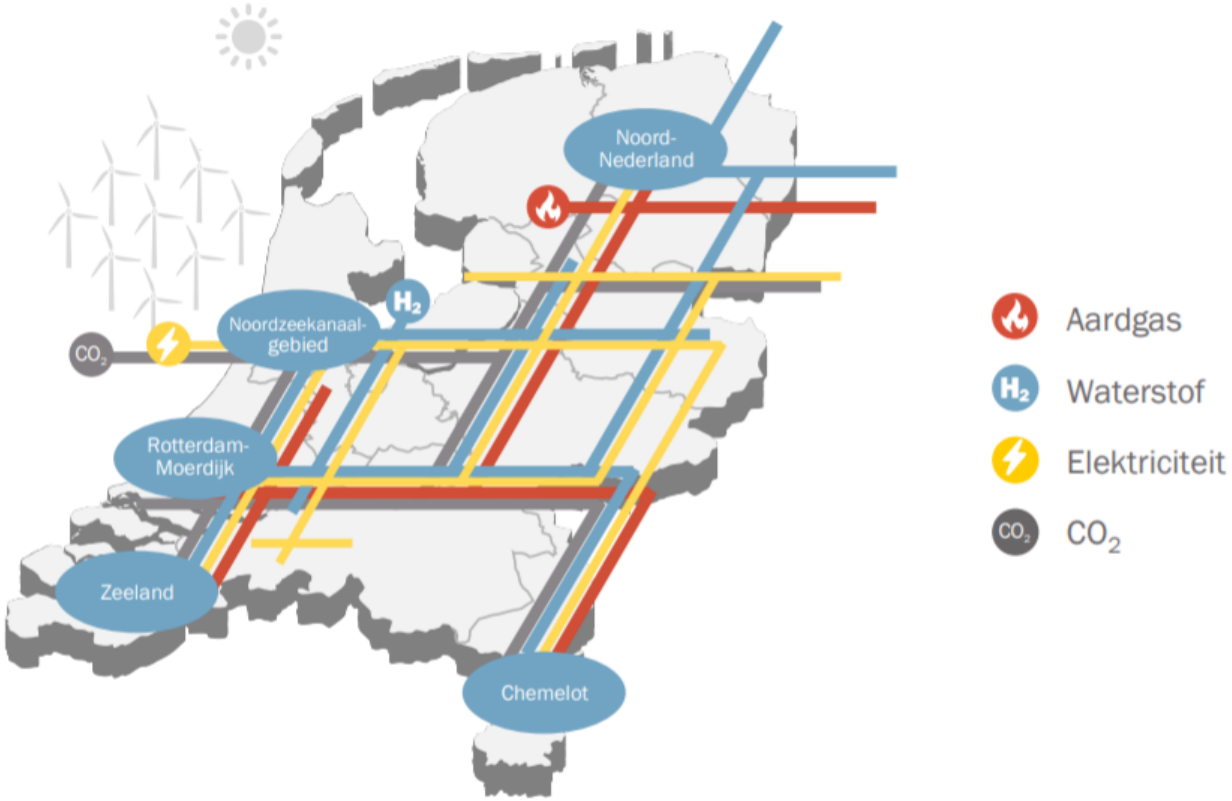

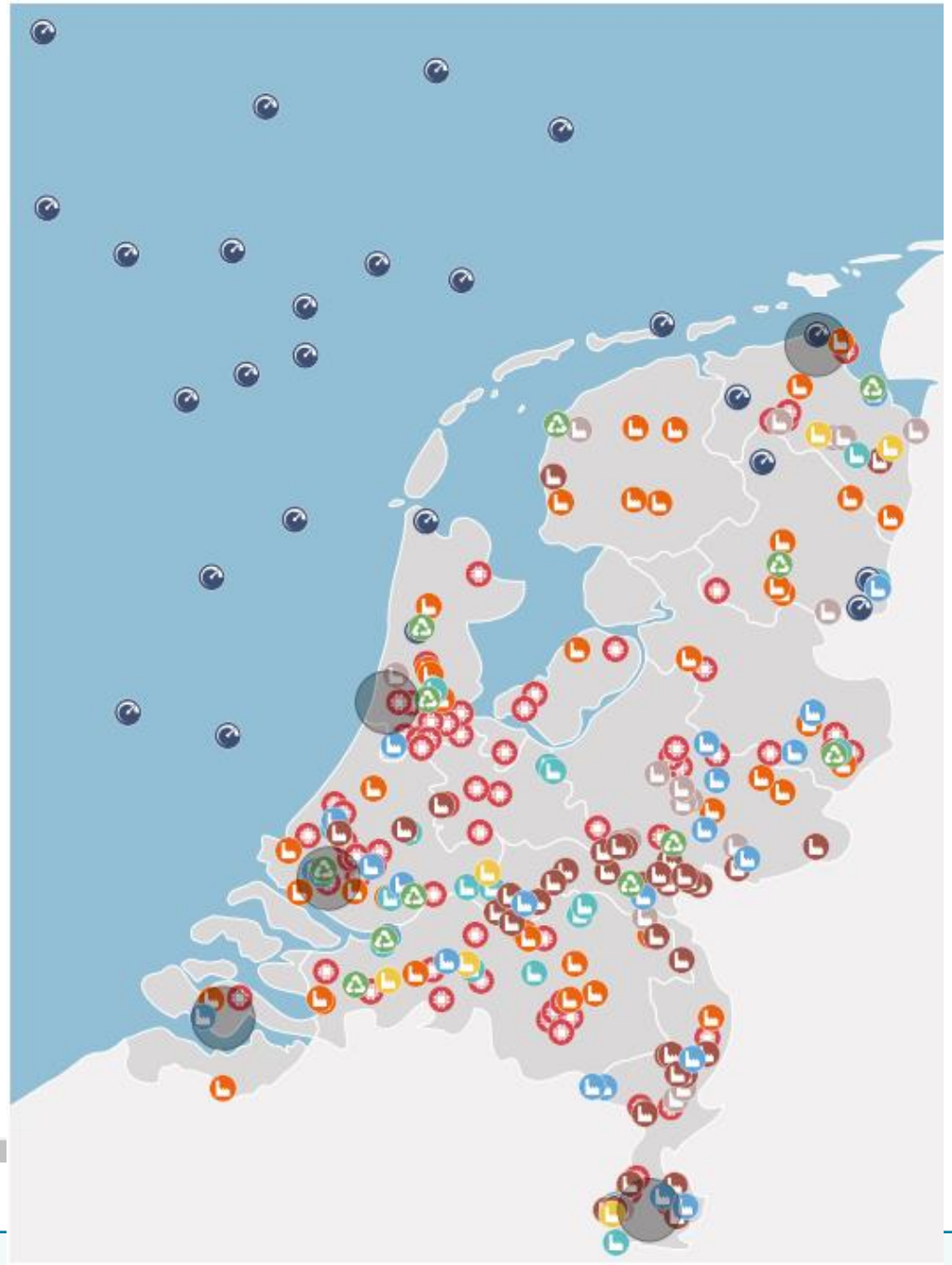

Highlights - 1

1. Bij industrie spelen CO_2-emissiehandel en CO_2-heffing steeds grotere financiële rol.
2. Ondersteuning gewenst door betere energie-infrastructuur. Denk aan Waterstof Backbone t.b.v. de Industrie.
3. De 6 industrieclusters hebben eigen Cluster Energie Strategie (CES). Zie parallel met RES.
4. De CES krijgt prioriteit t.o.v. de RES.
5. Gemeenten zijn direct betrokken bij inpassing energie-infrastructuur en (versnelling van) vergunningverlening.
6. Er wordt door rijk stevig ingezet op toezicht voor energiebesparing. Zowel bij de industrie als bij de bedrijven. Rijk financiert extra toezicht door gemeenten.

Highlights - 2

7. In Transitievisies Warmte (TVW) nog weinig aandacht voor bedrijven en bedrijventerreinen.
8. Voorbeeldfunctie eigen gemeentelijk vastgoed dat ook moet voldoen !
9. Grotere rol 29 regionale omgevingsdiensten bij toezicht en vergunningverlening.
10. Gemeenten (en provincies) zijn de opdrachtgevers van deze omgevingsdiensten.
11. Extra aandacht nodig voor opdrachtgeverschap aan deze omgevingsdiensten.

Landbouw en Landgebruik

- Michiel Cappendijk (VNG)

Landbouw en Landgebruik

Vier aandachtsgebieden in klimaatakkoord:

1. Veehouderij
2. Glastuinbouw
3. Bossen
4. Veenweide

Coalitieakkoord (en bestuurlijke afspraken)

Glastuinbouw blijft onderdeel klimaatakkoord

Overige sectoren ondergebracht bij Nationaal Programma Landelijke Gebied (NPLG)

Landbouw en Landgebruik

Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)

- Gericht op reductie van emissies (CO2 en Stikstof)
- Maar ook gebiedsgericht
- In totaal 25.000 miljoen euro investering tot 2035
- Provincies gebiedsautoriteit
- Voor 1 juli 2023 dienen gebiedsplannen klaar te zijn (WSN)

Aandachtspunten VNG

- Perspectief
- Balans tussen 'Europese verplichtingen' en gebiedseigen ambities
- Uitvoeringskosten NPLG & glastuinbouw

Cross-sectorale samenhang:

Regionale Energie Strategie (RES)

- Terugblik
- Vooruitblik
- Belangrijkste uitdagingen

- Rijk van Voskuilen (NP RES)

Terugblik

Tijdlijn

- Pilot RES 7 regio's (2016)
- Klimaatakkoord (juni 2019)
- Proces aanpak (begin 2019)
- Startnotitie (2019)
- Het regionale gesprek
- Ruimte ateliers
- Uitwerking RES 1.0 en besluitvorming (1 juli 2021)

-------- > RES 2.0

Startnotitie

- Doel 2030
- Relatie met beleid in de regio/provincie
- Aanpak elektriciteit en warmte
  - 35 TWh
  - Regionale structuur warmte
- Inhoudelijke kaders (zon op dak, landelijke uitgangspunten,
- Bestuurlijke afspraken (samenwerking, wat als ..., bestaande afspraken, etc.)
- Participatie
- Communicatie + informatie
- Besluitvorming

RES afwegingskader

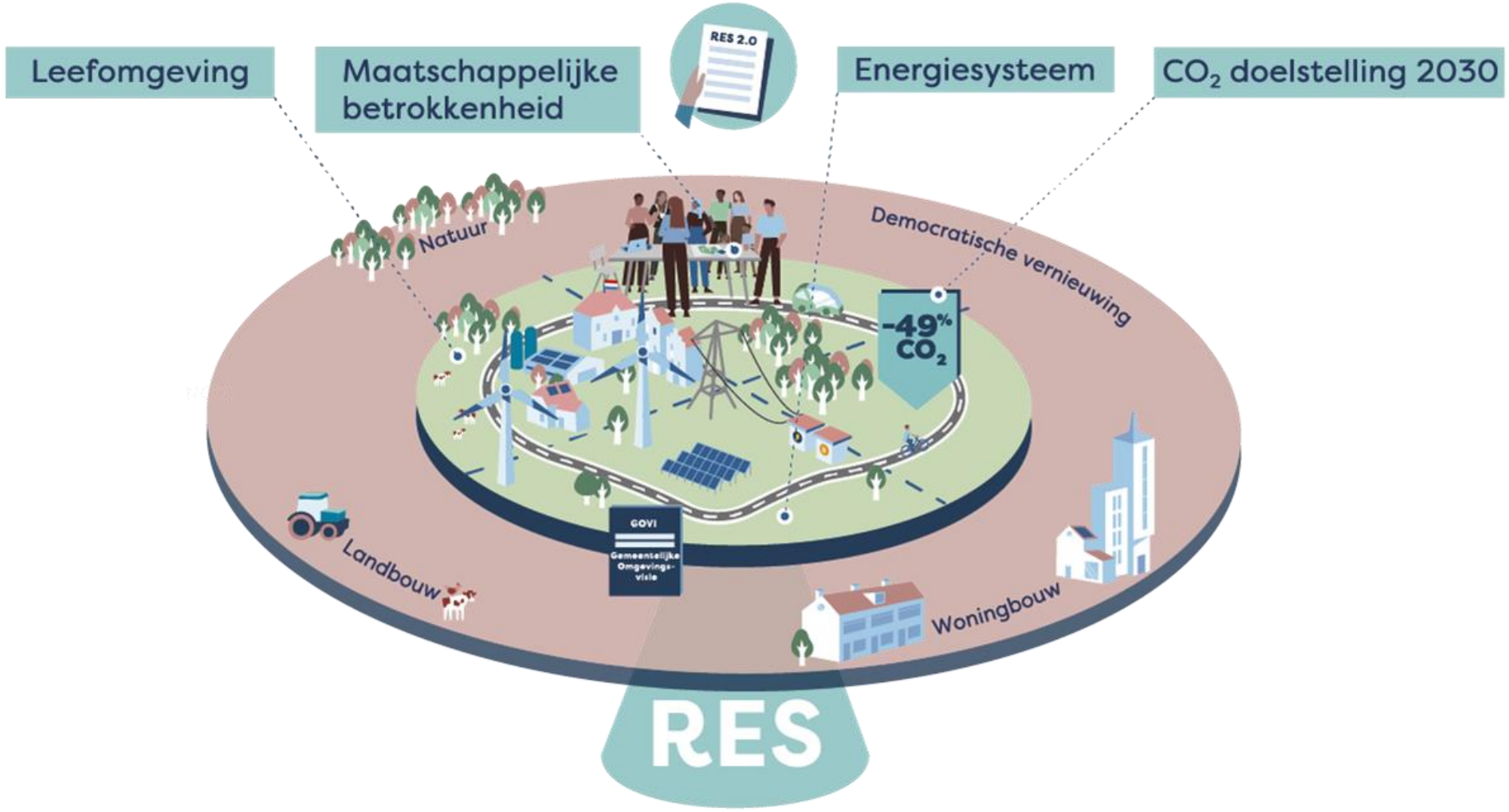

Het regionale gesprek

Het regionale gesprek

- Stakeholder analyse
- Veel partijen uitnodigen om mee te doen
- Portefeuillehouders overleggen
- Raadsavonden
- Bestaande ambtelijke overleggen
- Overleggen energiecoöperaties
- Diverse collectieven
- .....

- Aanleiding vreemd schaalniveau; de regio is niets
- Conclusie: enorme goede basis voor de opgaven van de RES
- Avontuur van niet ontgonnen gebied

Ontwerp ateliers

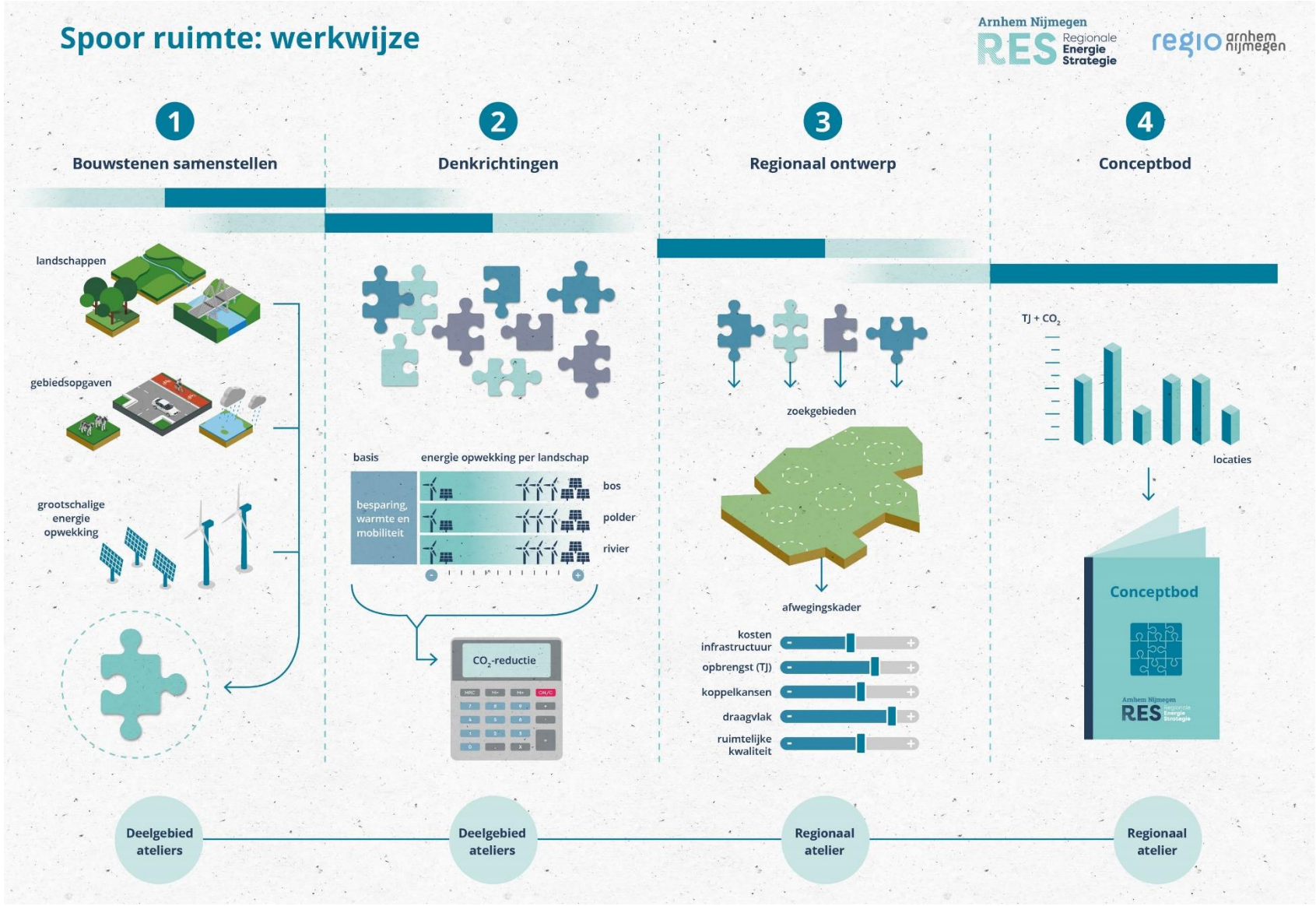

Ruimte ateliers

Ruimte ateliers

Ruimte ateliers

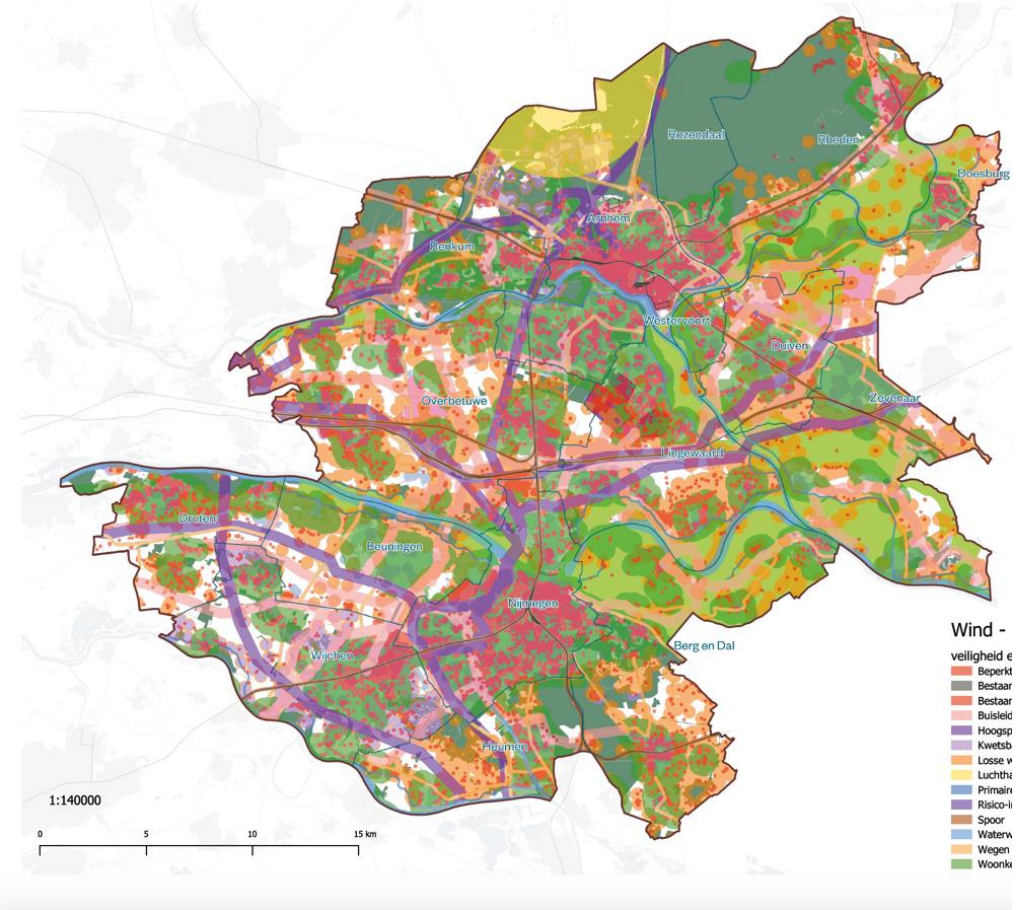

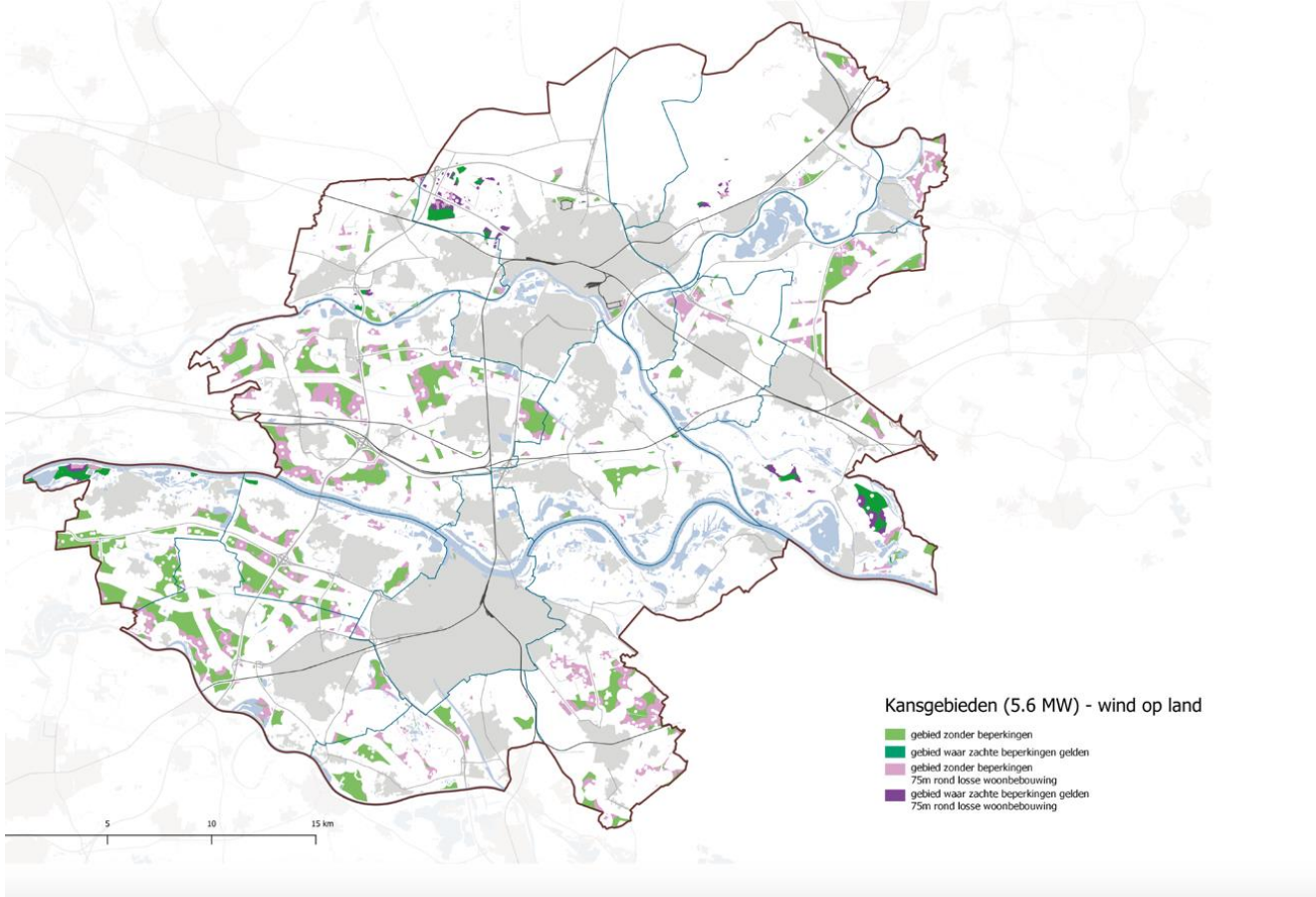

3B. ONDERSCHEIDENDE LANDSCHAPPEN MAXIMAAL

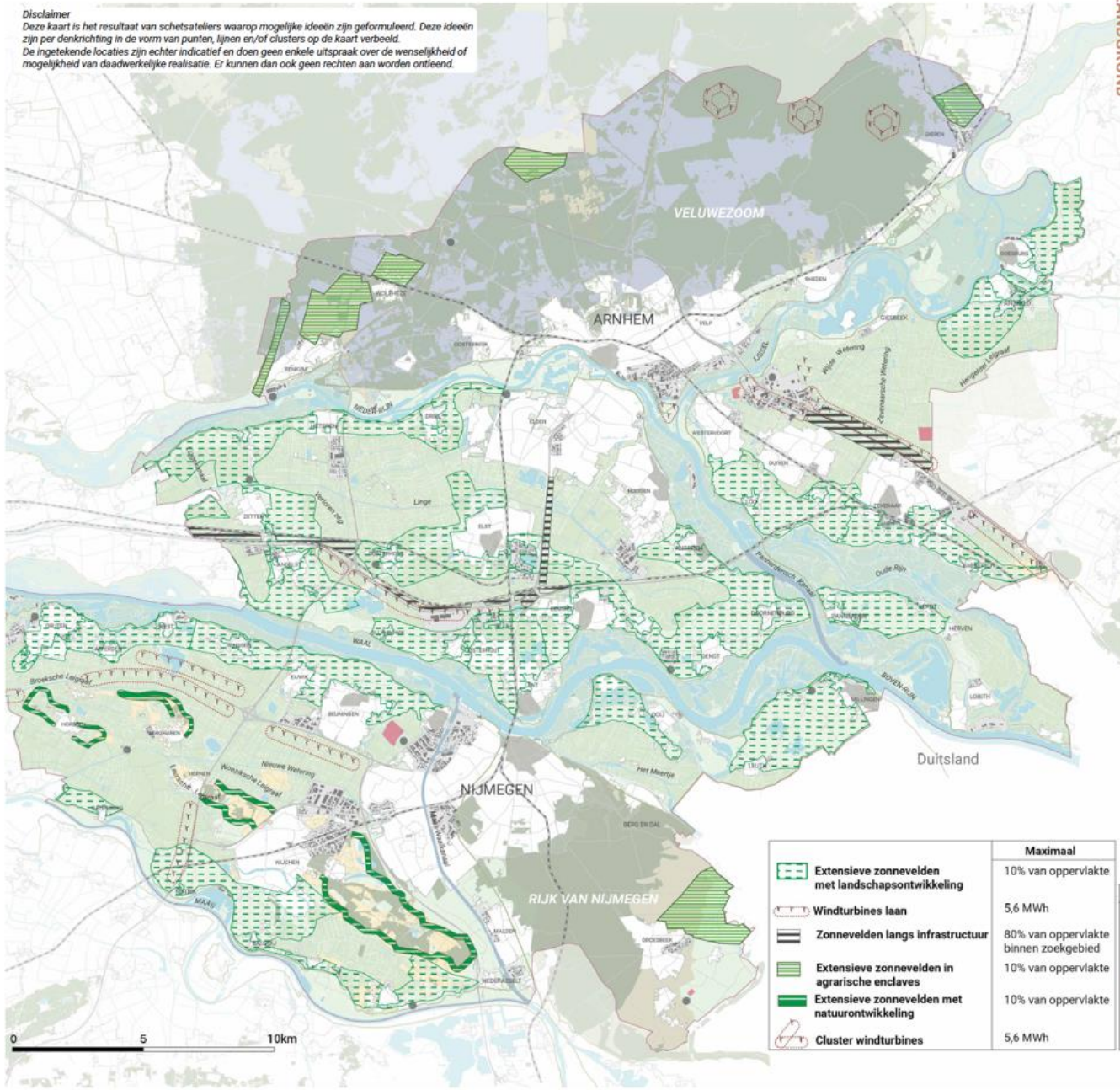

HOGE ZANDGROND

Extensieve zonnevelden met natuurontwikkeling - 10%

Cluster van windturbines (5,6 MWh)

OEVERWALLEN

Extensieve zonnevelden met hagenherontwikkeling - 10%

KOMMEN

Extensieve zonnevelden in agrarische enclaves - 10%

INFRASTRUCTUUR

Zonnevelden langs infrastructuur - 80%

Windturbines laan (5,6 MWh) langs infrastructuur

	Maximaal
Extensieve zonnevelden met landschapsontwikkeling	10% van oppervlakte
Windturbines laan	5,6 MWh
Zonnevelden langs infrastructuur	80% van oppervlakte binnen zoekgebied
Extensieve zonnevelden in agrarische enclaves	10% van oppervlakte
Extensieve zonnevelden met natuurontwikkeling	10% van oppervlakte
Cluster windturbines	5,6 MWh

	Basis
Grote daken	40% van alle daken
RWZI	bij 50% van alle RWZI, 1 ha. zonnepark
Stortplaatsen	20% van oppervlakte
Zon-erven	2,5% van alle erven, 1ha. zonneveld
Dorpszonnepark	bij 20% van alle dorpen, 5ha. zonnepark

4.1 Elektriciteit

Voor alle zoekgebieden is een ambitie opgenomen. De bestaande initiatieven en projecten in de gebieden vullen deze ambitie al deels in. Wat overblijft is de resterende opgave. In de kaart aan de rechterzijde worden weergegeven: de zoekgebieden, gerealiseerde en vergunde projecten binnen en buiten de zoekgebieden.

De regionale zoekgebieden komen niet vol te liggen met windturbines en/of zonnevelden. Bij elk gebied is een aanname gedaan van het deel wat we willen benutten.

Tip: Door op een zoekgebied of project te klikken komt deze informatie beschikbaar.

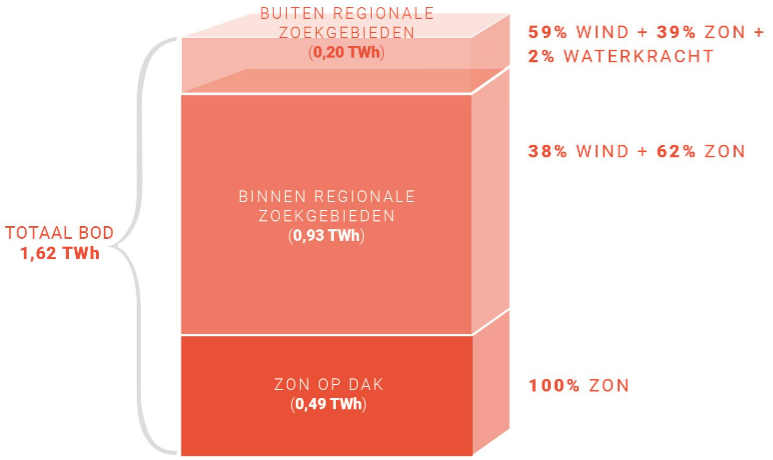

Tip: Klik op rechtsboven in de afbeelding om het beeld te vergroten.

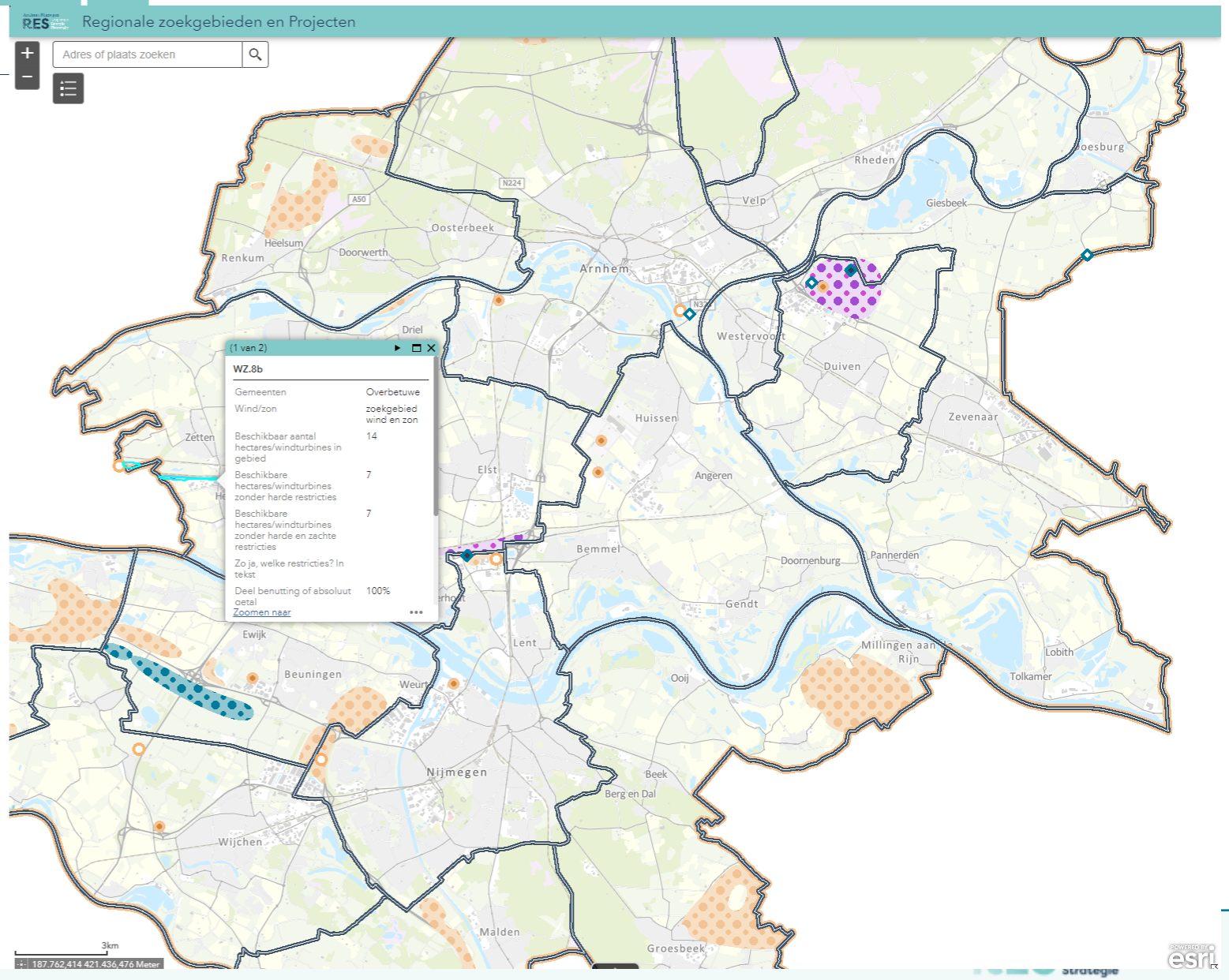

Tip: klik hier voor een grotere versie van de tabel: Uitsplitsing bod in fasen en bron

Vooruitblik

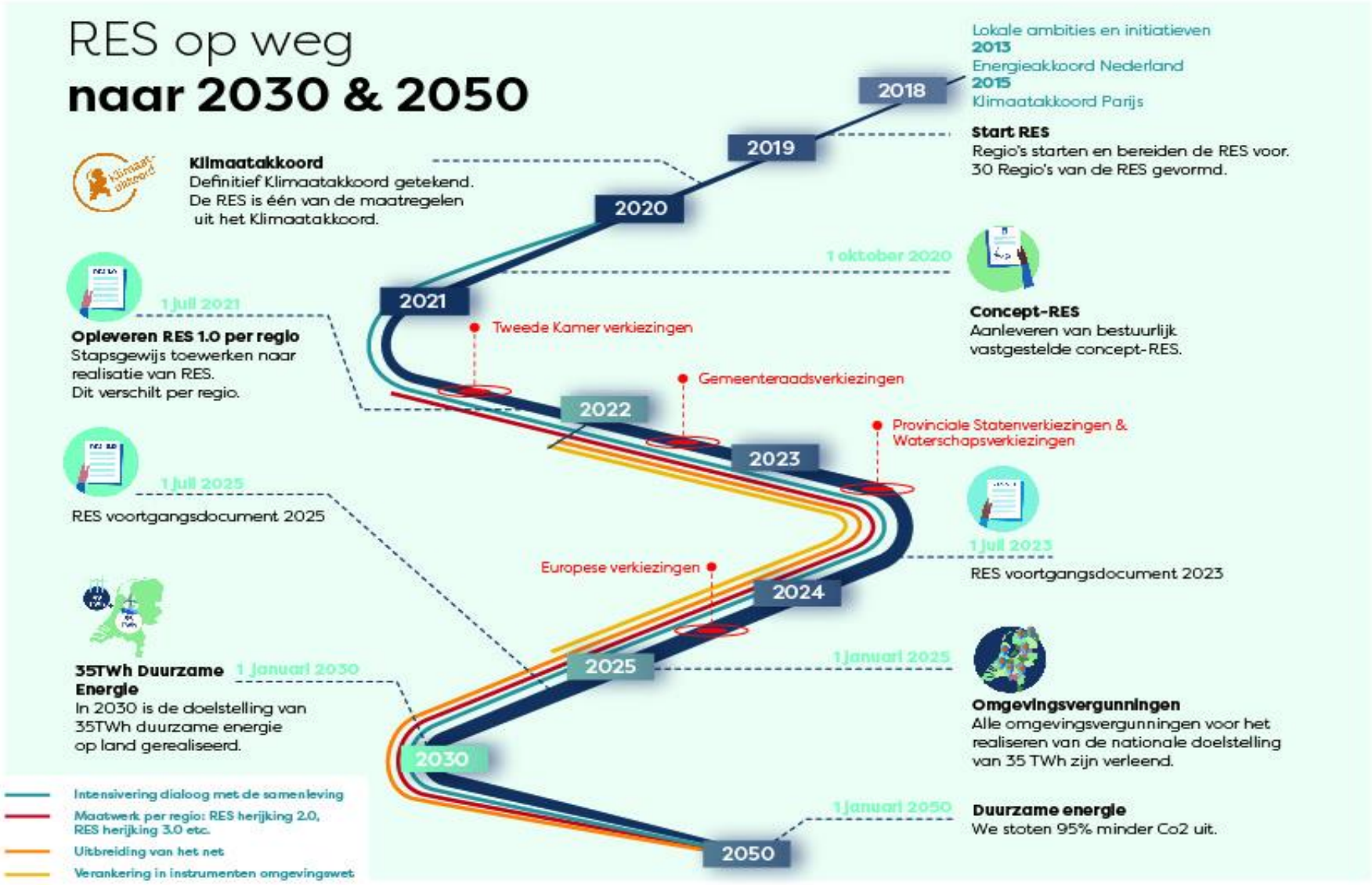

Vooruitblik

- Van plannen naar uitvoering
- Van zoekgebieden naar concretisering
- Van warmte kansen naar opvolging
- Van eerste samenwerking naar structurele samenwerking
- Monitoring wordt cruciaal

Belangrijkste uitdagingen

- Netcongestie
- Sectorale aanpak > energiesysteem > leefomgeving
- Maatschappelijke gesprek versus snelheid maken
- Plan-mer en de juridische borging
  - Voortgangsdocument
  - Herijking
- Maken we voldoende snelheid?

Infrastructuur

- Fred Jonker (VNG)

Opgave: Netcapaciteit wordt steeds schaarser

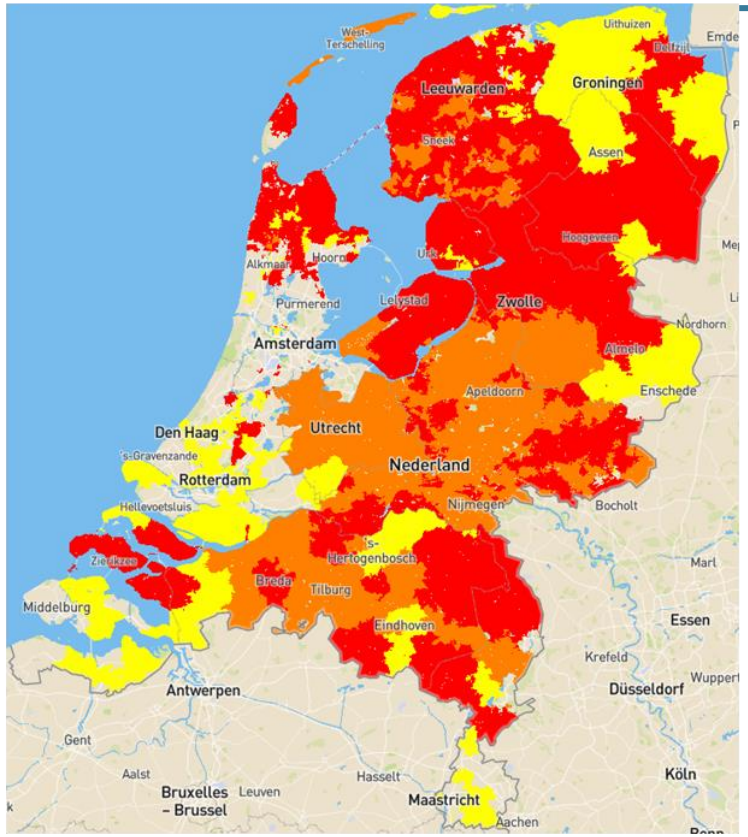

Invoedingscapaciteit

- Transparant: (nog) geen transportschaarste
- Geel: transportschaarste dreigt, er geldt een aangepast offerteregime
- Oranje: vooraankondiging structurele congestie bij ACM
- Rood: structureel congestie, nieuwe aanvragen voor transport worden niet gehonoreerd

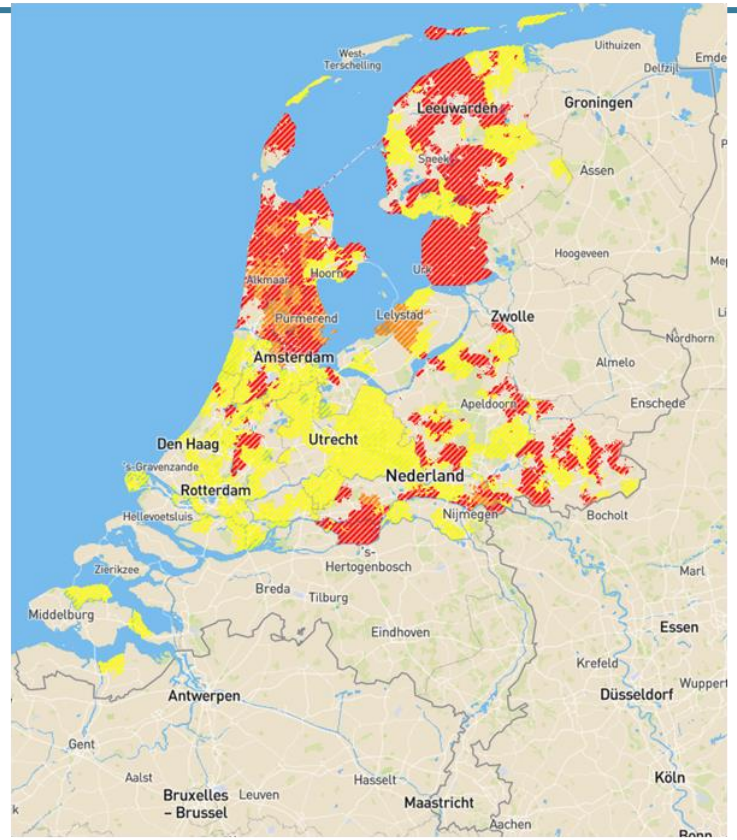

Afnamecapaciteit

https://capaciteitskaart.netbeheernederland.nl/

Wind- en zonneparken kunnen op veel plekken voorlopig niet worden aangesloten (links).

Steeds meer bedrijven, woonwijken etc. kunnen ook niet meer worden aangesloten (rechts).

Probleem: wel maatschappelijke effecten, en geen maatschappelijke keuzes over prioritering van schaarse capaciteit. En geen langetermijnkeuzes.

Aandachtspunten gemeenteraad

- Vroegtijdig sturen, integraal programmeren
- Woningen, Bedrijven, Duurzame opwek
- Inpassing energie-infrastructuur: structuurvisies, bestemmingsplannen, vergunningen

" Transformatorhuisjes zorgen voor verhoogde spanningen bij omwonenden"

VRAGEN ?

- Algemeen
- Gebouwde Omgeving
- Mobiliteit
- Industrie en Bedrijven
- Landbouw en Landgebruik
- Elektriciteit en RES
- Infrastructuur

Informatie

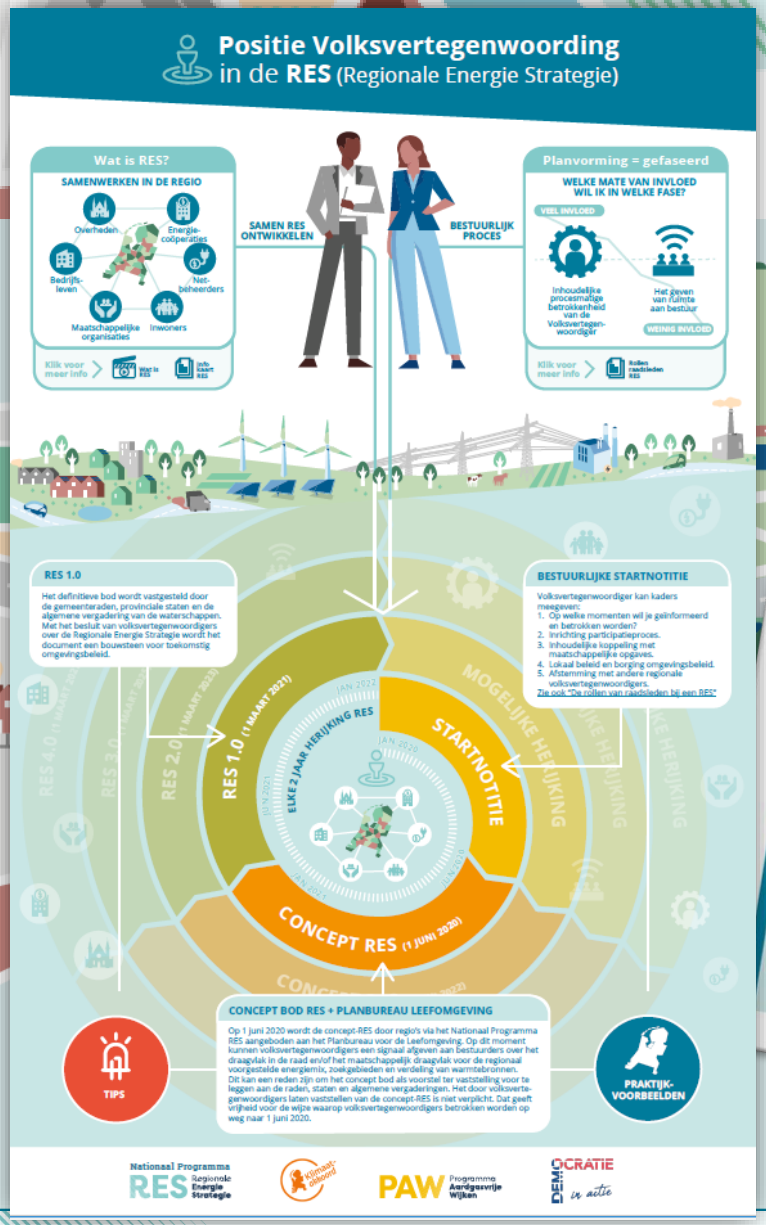
Positie Volksvertegenwoording
in de RES (Regionale Energie Strategie)
Wat is RES?
SAMENWERKEN IN DE REGIO
Overheden
Energie-coöperaties
Bedrijfs-leven
Net-beheerders
Maatschappelijke organisaties
Inwoners
SAMEN RES ONTWIKKELEN
BESTUURLIJK PROCES
Planvorming = gefaseerd
WELKE MATE VAN INVLOED WIL IK IN WELKE FASE?
VEEL INVLOED
Inhoudelijke procesmatige betrokkenheid van de Volksvertegen-woordiger
Het geven van ruimte aan bestuur
WEINIG INVLOED
Klik voor meer info
RES 1.0
Het definitieve bod wordt vastgesteld door de gemeenteraden, provinciale staten en de algemene vergadering van de waterschappen. Met het besluit van volksvertegenwoordigers over de Regionale Energie Strategie wordt het document een bouwsteen voor toekomstig omgevingsbeleid.
BESTUURLIJKE STARTNOTITIE
Volksvertegenwoordiger kan kaders meegeven:
1. Op welke momenten wil je geïnformeerd en betrokken worden?
2. Inrichting participatieproces.
3. Inhoudelijke koppeling met maatschappelijke opgaves.
4. Lokaal beleid en borging omgevingsbeleid.
5. Afstemming met andere regionale volksvertegenwoordigers.
Zie ook "De rollen van raadsleden bij een RES"
RES 1.0 (1 MAART 2021)
ELKE 2 JAAR HERIJKING RES
STARTNOTITIE
MOGELIJKE HERIJKING
CONCEPT RES (1 JUNI 2020)
CONCEPT BOD RES + PLANBUREAU LEEFOMGEVING
Op 1 juni 2020 wordt de concept-RES door regio's via het Nationaal Programma RES aangeboden aan het Planbureau voor de Leefomgeving. Op dit moment kunnen volksvertegenwoordigers een signaal afgeven aan bestuurders over het draagvlak in de raad en/of het maatschappelijk draagvlak voor de regionaal voorgestelde energiemix, zoekgebieden en verdeling van warmtebronnen. Dit kan een reden zijn om het concept bod als voorstel ter vaststelling voor te leggen aan de raden, staten en algemene vergaderingen. Het door volksvertegenwoordigers laten vaststellen van de concept-RES is niet verplicht. Dat geeft vrijheid voor de wijze waarop volksvertegenwoordigers betrokken worden op weg naar 1 juni 2020.
TIPS
PRAKTIJK-VOORBEELDEN
Nationaal Programma RES Regionale Energie Strategie
PAW Programma Aardgasvrije Wijken
DEMOCRATIE in actie

Nationaal Programma RES Regionale Energie Strategie
Positionering van volksvertegenwoordigers in de Regionale Energie Strate
DEMOCRATIE in actie
Opgesteld door Directie Democratie en Bestuur, BZK

Rollen van raadsleden bij een regionale energiestrategie
Volksvertegen-woordigende rol
Kaderstellende rol
Controlerende rol
Wat zijn de rollen van raadsleden bij het opstellen van een regionale energiestrategie (RES) en hoe kunnen zij deze vervullen?

DEMOCRATIE in actie
Energie en democratie
Hoe democratische invloed op Regionale Energie Strategieën en andere complexe besluitvormingsprocessen kan worden versterkt
Prof. dr. Marcel Boogers | oktober 2019

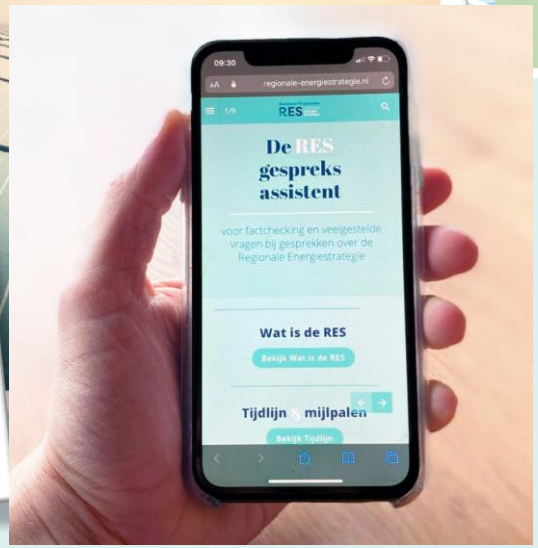
De RES gespreks assistent
voor factchecking en veelgestelde vragen bij gesprekken over de Regionale Energiestrategie
Wat is de RES
Tijdlijn & mijlpalen

Informatie

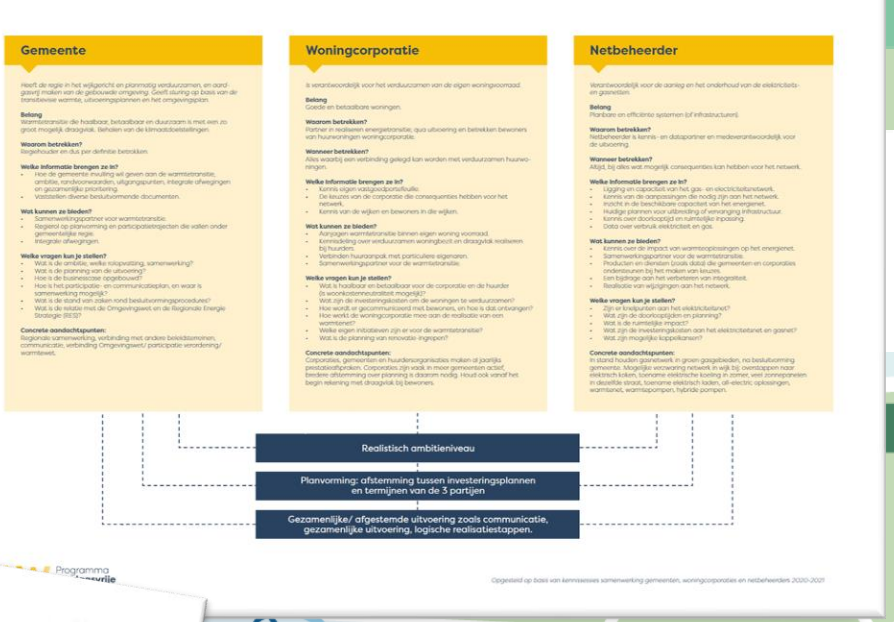

Leerplatform voor raadsleden

Wil je als raadslid meer leren over je rol en je beschikbare instrumenten, of over inhoudelijke onderwerpen die voor jou als raadslid van belang zijn? Op het leerplatform voor raadsleden zijn zeven e-learning modules te vinden die je ondersteunen om een vliegende start te maken als raadslid.

Het leerplatform voor raadsleden is ontwikkeld door de VNG Connect Academie in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de VNG, in samenwerking met de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden en de Vereniging van Griffiers.

Raadgever Energietransitie in de gebouwde omgeving

Onderdeel van Fysieke leefomgeving

In het Klimaatakkoord staan onder meer afspraken over de sector Gebouwde omgeving. Met name de afspraken over aardgasvrije wijken, maatschappelijk vastgoed en de utiliteitssector zijn van belang voor gemeenten.

Aardgasvrije wijken

In het Klimaatakkoord hebben partijen waaronder gemeenten en medeoverheden afgesproken dat we in 2050 van het aardgas af zijn. Dat betekent dat 7 miljoen woningen en 1 miljoen andere gebouwen dan geen aardgas meer gebruiken om te koken en te verwarmen. De eerste stap wordt in 2030 gezet, dan moeten 1,5 miljoen bestaande woningen en andere gebouwen verduurzaamd en aardgasvrij zijn.

Voordat we van het aardgas af kunnen, moeten gebouwen geïsoleerd worden en bepaalt de gemeente, in samenspraak met anderen, een alternatief. Hierbij kan gedacht worden aan volledig verwarmen en koken via een elektrische oplossing zoals een warmtepomp, of aan een warmtenet.

Gemeenten hebben een belangrijke regierol in de wijkgerichte warmtetransitie. Iedere gemeente moest voor eind 2021 een transitievisie warmte opstellen waarin zij het tijdspad voor het aardgasvrij maken van de gemeente weergeeft. Dit wordt vervolgens in meer detail per wijk, buurt of kern uitgewerkt in een uitvoeringsplan.

Op de website van het Programma Aardgasvrije Wijken vindt u informatie over

- Transitievisie Warmte

Gerelateerde onderwerpen
Over de VNG, VNG Raadgevers

Fysieke leefomgeving
- Raadgevers over fysieke leefomgeving
- Raadgever Omgevingswet: ruimte voor ontwikkeling, waarborgen voor kwaliteit
- Raadgever De raad stuurt met de omgevingsvisie
- Raadgever Omgevingswet: rolverdeling gemeenteraad en college van B en W
- Raadgever Participatie binnen de Omgevingswet
- Raadgever Klimaatakkoord en energietransitie
- Raadgever Energietransitie in de gebouwde omgeving
- Raadgever Regionale Energiestrategieën en energie-infrastructuur

Vervolg inwerkprogramma raadsleden

Thematische verdiepende webinars (online, start 19.30 uur)	
- De opwek van duurzame energie: kansen en uitdagingen voor raadsleden	Woensdag 8 juni
- Participatie en omgaan met polarisatie	Woensdag 15 juni
- Verduurzaming scholen en ander maatschappelijk vastgoed	Woensdag 14 september
- Omgevingsbeleid en RES	Woensdag 21 september
- Aardgasvrij maken van wijken en gebouwen	Woensdag 28 september
- Duurzame mobiliteit	Woensdag 5 oktober
Tweedaagse zomercursus (fysiek). Een combinatie van de basiscursus, de thematische verdieping én vaardighedentraining.	Woensdag 13 juli en donderdag 14 juli (hele dagen)

BEDANKT VOOR UW AANWEZIGHEID

En heel veel succes de komende vier jaar!